

Postihování kartelových dohod v rámci programů shovívavosti

V roce 2001 zveřejnil Úřad pro ochranu hospodářské soutěže na internetu sdělení o podmínkách aplikace mírnějšího režimu při ukládání pokut u zakázaných dohod narušujících soutěž, při jejichž splnění lze účastníkům takových zakázaných dohod neuložit pokutu nebo výši pokuty snížit (dále jen "program shovívavosti")¹⁾.

Cílem mého článku je přiblížit důvody, které vedou soutěžní úřady k přijetí podobných opatření, která jsou do značné míry v rozporu s očekáváním, že porušení zákonem stanovených povinností bude ze strany státních orgánů přísně sankcionováno a současně posoudit, zda sdělení tuzemského soutěžního Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen "Úřad") lze považovat za efektivní nástroj pro odhalování kartelových dohod.

POJEM KARTELOVÉ DOHODY

Nejprve však považuji za užitečné stručně připomenout, jaké dohody jsou označovány za kartelové a v čem spočívá jejich škodlivý účinek.²⁾

Jako kartelové dohody se obvykle označují ujednání mezi přímými konkurenty, které mají za cíl nebo výsledek odstranění nebo vyloučení vzájemné soutěže. Tyto dohody představují největší hrozbu hospodářské soutěži, neboť důsledkem umělého vyloučení konkurence je zvýšení ceny zboží pro konečného spotřebitele a z dlouhodobého hlediska i oslabení konkurenceschopnosti příslušného průmyslového odvětví.

Kartelové dohody vždy vedou ke snížení počtu konkurentů a mohou skončit až vytvořením kolektivního "de facto" monopolu.

Jako nejčastější případy kartelových dohod jsou zpravidla uváděny dohody:

- o stanovení cen, tj. dohody mezi prodejci o cenách, za které bude zboží prodáváno na trhu. Tyto dohody jsou zakázány jako jedno z nejzávažnějších protisoutěžních ujednání. Jejich zákaz se vztahuje již na samotnou dohodu, aniž musí být v praxi realizována. Stanovení cen se může projevit v nejrůznějších formách, např. určením jejich absolutní výše, sjednáním časového okamžiku zvýšení či snížení a řadou dalších způsobů;
- o rozdělení zákazníků, tj. dohody mezi prodejci, na základě kterých dochází k rozdělení stávajících anebo potenciálních zákazníků;
- o geografickém rozdělení trhu, tj. dohody mezi prodejci, na základě kterých si mezi sebou rozdělují určité zeměpisné oblasti. Takové dohody vedou k vytváření lokálních monopolů. Trh však může být rozdělen nejen teritoriálně, ale i výrobkově (dohody o specializaci). Takové dohody budou zakázány, povedou-li k podstatnému omezení soutěže na trhu;
- v oblasti zadávání veřejných zakázek; jde o dohody mezi uchazeči o veřejné zakázky, v nichž se dohodnou na střídání předkládaných nabídek, kde a kdy nabídne určitý uchazeč nejvyšší cenu apod.;
- dohody omezující výrobu, tj. dohody mezi prodejci omezující produkci jimi vyráběného zboží. Tato ujednání mezi konkurenčními soutěžiteli mohou citelně ovlivnit hospodářskou soutěž a mohou být rovněž nástrojem ke sjednání prodejní ceny zboží. Konkurenční tlak může být také podstatně

oslaben, jestliže se konkurující soutěžitelé dohodnou na omezení nebo kontrole svých budoucích investičních plánů.

Odhalování kartelových dohod je zpravidla označováno za prioritu v činnosti úřadů na ochranu hospodářské soutěže. Současně jde také o nejobtížnější činnost těchto úřadů, neboť účastníci kartelových dohod vynakládají značné úsilí, aby jejich jednání zůstalo utajeno. Pro odhalení kartelové dohody je tedy důležité porozumět způsobu jejího fungování na trhu a způsobu komunikace mezi jejími konspirátory.

Aby kartel mohl na trhu fungovat, musejí jeho účastníci nalézt shodu v řadě otázek. Např. v případě cenového kartelu se musejí dohodnout na takových prodejních cenách, které budou pro všechny účastníky přijatelné a zajistí jim dosažení zisku. Proto je zpravidla nezbytné, aby se na dohodě podílela podstatná část podnikatelů působících v daném odvětví. Konspirátoři se rovněž musejí shodnout na opatřeních, která zabrání tomu, aby žádný z nich neprodával zboží za nižší ceny a nezískával tak dodatečný zisk.

Samozřejmě platí, že čím obtížnější bude nalezení společné shody, tím četnější budou kontakty mezi zúčastněnými ať už ve formě telefonních konferencí, osobních jednání nebo diskusních materiálů. Proces sjednávání dohody může přinést soutěžním úřadům řadu důkazů nezbytných k prokázání nezákonného jednání - zprávy ze služebních cest nebo osobní poznámky z jednání mohou být významným písemným dokumentem prokazujícím existenci kartelové dohody.

Kartelová dohoda může existovat na trhu delší dobu pouze za předpokladu, že jsou jejími účastníky nejdůležitější firmy působící na daném trhu. Pokud by určitá společnost působila vně kartelu, lze předpokládat, že bude na trh uvádět dané produkty za nižší ceny a bude tak vytvářet tlak na členy kartelové dohody ke snížení ceny. Proto je cílem konspirátorů přimět k účasti na dohodě všechny významné společnosti. Právě z nátlaku na potenciální účastníky mohou vzejít důkazy o kartelové dohodě.

Může jít o korespondenci mezi účastníky dohody upozorňující na neúčast některých společností v dohodě nebo o korespondenci určenou potenciálním účastníkům vysvětlující úlohu a fungování kartelu. Samozřejmě existuje možnost, že soutěžitel oslovený účastníky kartelové dohody podá o chystané dohodě informaci příslušnému soutěžnímu úřadu. Z hlediska soutěžních úřadů je proto při prokazování kartelové dohody užitečné kontaktovat rovněž společnosti stojící mimo tuto dohodu.

Obecně platí, že kartelové dohody mohou úspěšně fungovat zejména na trzích, které umožňují minimalizaci uvedených rizik na straně účastníků kartelu. Kartelové dohody lze tedy nejnáze nalézt na trzích, které vykazují následující charakteristiky:

- na trhu působí pouze několik velkých firem (vždy je jednodušší sjednat dohodu mezi několika podnikatelskými subjekty než na trzích s velkým množstvím subjektů),
- společnosti působící na trhu mají obdobné náklady, strukturu výrobků apod.,
- produkty lze považovat za homogenní, tj. vykazující shodné charakteristické rysy bez ohledu na skutečnost, která firma je skutečně vyrábí,
- výrobky nejsou z pohledu zákazníků ani výrobců snadno nahraditelné (existovaly-li by na trhu blízké substituty, je pravděpodobné, že spotřebitelé by zvýšili poptávku právě po takových konkurenčních výrobcích);
- spotřebitelé nemohou podstatně snížit odebírané množství zboží i v případě zvýšení jeho ceny (z ekonomického hlediska jde o trhy s neelastickou poptávkou, což umožňuje členům kartelové dohody podstatně zvýšit ceny);
- jde o transparentní trh, na němž jsou informace o prodaném množství a prodejních cenách běžně přístupné (čím transparentnější je trh, tím je pro účastníky kartelu jednodušší dohlížet na dodržování dohodnutých podmínek jednotlivými účastníky).

Kartelové dohody v zákoně o ochraně hospodářské soutěže

Právní úprava ochrany hospodářské soutěže v České republice je obsažena v zákoně č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (dále jen "zákon"). Zákon vychází

z obecného zákazu dohod mezi soutěžiteli, rozhodnutí jejich sdružení a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě, které vedou nebo mohou vést k narušení hospodářské soutěže (§ 3 odst. 1). Zakázanými jsou především dohody příkladmo uvedené v zákoně, jako např. dohody o cenách, rozdělení trhů, vázané obchody, diskriminace nebo kolektivní bojkot (§ 3 odst. 2). Obecný zákaz dohod narušujících soutěž se přitom vztahuje jak na dohody mezi konkurenty (tj. horizontální, nebo-li kartelové dohody), tak dohody mezi subjekty, jejichž činnost na sebe navazuje např. ve vztahu výrobce - distributor (vertikální dohody).

Kartelové dohody jsou v praxi Úřadu vnímány jako nejzávažnější porušení soutěže, neboť vedou ke zvýšení cen zboží a omezují možnost výběru pro spotřebitele. Umělým omezením vzájemné soutěže se pak podniky vyhýbají konkurenčnímu tlaku, který vede k inovacím, snižování nákladů a zavádění účinnějších výrobních postupů. Tím dochází k oslabování konkurenceschopnosti celého průmyslového odvětví.³⁾

Z uvedených důvodů také na kartelové dohody nelze aplikovat blokové výjimky přijaté Úřadem na základě § 26 zákona,⁴⁾ nebo tzv. pravidlo *de minimis* obsažené v § 6 zákona.⁵⁾ Podobně je vyloučeno, aby pro takovou dohodu mohla být povolena Úřadem individuální výjimka podle § 8 zákona, neboť základním předpokladem pro její udělení je, aby přínos dohody převážil její protisoutěžní účinek.

Kartelové dohody jsou zakázané a neplatné. Takové dohody navíc zakládají možnost uplatnění sankcí, zejména uložení pokuty podle § 22 odst. 2 zákona, která může činit až deset milionů korun nebo deset procent z čistého obrátu za poslední ukončený kalendářní rok. Při ukládání pokuty je pak Úřad povinen vzít v úvahu zejména závažnost, případné opakování a délku porušení zákona.⁶⁾

Podstata tzv. programů shovívavosti

Kartelové dohody o stanovení cen, rozdělení trhů, snížení produkce anebo manipulování nabídek (*hard-core cartel agreements*) jsou považovány za nejzávažnější porušení soutěžního práva. Tyto praktiky jsou často nazývány "*rakovinou*" hospodářství vedoucí k neefektivnosti a předražování zboží pro konečné spotřebitele. Právě s ohledem na výši potenciálně hrozících sankcí vynakládají konspirátoři značné úsilí při utajování těchto protizákonných ujednání. Důkazy o existenci kartelové dohody je tak pro soutěžní úřady velmi těžké nalézt.

Zkušenosti soutěžních úřadů však současně prokázaly, že někteří účastníci kartelových dohod jsou ochotni svou účast v kartelové dohodě ukončit a informovat soutěžní úřady o její existenci, nicméně současně jsou od takového jednání odrazováni rizikem citelných sankcí za svou účast v kartelové dohodě.

Právě tzv. programy shovívavosti mají být nástrojem, který vychází vstříc těmto potenciálním "*oznamovatelům*" tajných kartelových dohod. Základním principem programů shovívavosti je poskytnutí úplné imunity před možnou sankcí (nebo alespoň jejího podstatného snížení) tomu účastníkovi kartelové dohody, který jako první oznámí příslušnému soutěžnímu úřadu informace o kartelové dohodě, jejich účastnících a současně v průběhu dalšího vyšetřování aktivně spolupracuje se soutěžním úřadem.

Soutěžní úřady vychází při formulaci programů shovívavosti z předpokladu, že obecný zájem na uložení sankce takovému účastníkovi kartelové dohody je převážen zájmem spotřebitelů na odhalení kartelové dohody.

Obecně se uznává, že pro efektivní aplikaci programů shovívavosti je nezbytné respektovat zejména principy určitosti a transparentnosti.⁷⁾ Praxe soutěžních úřadů prokázala, že firmy jsou ochotné spolupracovat a vyzradit informace o kartelové dohodě, bude-li výsledek jejich spolupráce se soutěžním úřadem předem odhadnutelný. V této souvislosti stojí za zmínku, že např. program shovívavosti aplikovaný v USA obsahuje bezpodmínečný příslib úplné imunity těm podnikům, které splní stanovené podmínky a zejména oznámí dohodu jako první.

Programy shovívavosti obecně vyžadují, aby soutěžitel požadující odpuštění sankce předložil soutěžnímu úřadu informace, které úřad dosud nemá k dispozici. Smyslem programů je totiž především umožnit soutěžním úřadům získat informace o kartelových dohodách, o nichž by se jinak nemusely dovědět. Z mírnějšího přístupu však mohou profitovat i soutěžitelé, kteří poskytnou informace umožňující rychlejší prokázání kartelové dohody.

Poskytnuté informace přitom musejí být věrohodné a musejí být potvrzeny v průběhu dalšího šetření. Soutěžní úřady navíc zpravidla požadují i další průběžnou a bezpodmínečnou spolupráci v průběhu řízení.

Z hlediska aplikace mírnějšího přístupu při ukládání sankcí je rovněž důležitá role oznamujícího soutěžitele v předmětném kartelovém jednání. Programy shovívavosti zpravidla vylučují poskytnutí úplné imunity těm podnikům, které organizovaly danou kartelovou dohodu, či nutily další subjekty na její účasti. Podmínkou pro získání mírnějšího přístupu je i ukončení zakázaného jednání daným soutěžitelem.

Vystoupení z kartelové dohody nemusí být samozřejmě učiněno formou veřejného prohlášení, neboť taková oficiální informace by výrazně ztížila šetření vedené proti ostatním účastníkům kartelové dohody.

Soutěžní úřady mohou při aplikaci programu shovívavosti vzít v úvahu také skutečnost, zda se daný soutěžitel již v minulosti podobného protisoutěžního jednání dopustil, nebo zda je v rámci podniku aplikován program zajištění shody s požadavky předpisů na ochranu hospodářské soutěže (tzv. *compliance programme*). Existence takových programů je obecně považována za polehčující okolnost za předpokladu, že podle nich bylo postupováno.⁸⁾

Naopak, pokud vedoucí funkcionáři společnosti jednali v rozporu s přijatými opatřeními na zajištění shody, bude to zpravidla považováno za přitěžující okolnost.

Z hlediska účinnosti programu shovívavosti je významným faktorem také závažnost potenciálně hrozících sankcí.⁹⁾ Budou-li pokuty hrozící za uzavření kartelové dohody nízké nebo soutěžní úřady nemají dostatečné zkušenosti či nástroje na odhalení kartelových dohod a v důsledku tak existuje pouze minimální riziko odhalení, budou mít účastníci dohody jen malý zájem na informování soutěžního úřadu o uzavřené kartelové dohodě.

Účastníci kartelové dohody mohou v těchto případech dojít k přesvědčení, že zisk plynoucí z kartelové dohody i v případě jejího odhalení převažuje nad výhodami mírnějšího přístupu soutěžního úřadu v rámci programu shovívavosti.

Účinnost programů shovívavosti tedy do značné míry závisí na skutečné výši pokut uložených za nezákonné kartelové dohody a rizika odhalení kartelové dohody vnímaného jednotlivými soutěžiteli.

Jedna z často vznášených námitek proti aplikaci programů shovívavosti vychází z předpokladu, že posláním soutěžních úřadů je přísné postihování kartelověprávních ujednání a použitím moderačního práva tyto orgány neplní řádně svoji společenskou funkci. Prosazování soutěžního práva však vždy vychází z určitých priorit činnosti a zvažování výhod a nákladů při ochraně konkurenčního prostředí. Programy shovívavosti proto obvykle ve svých úvodních ustanoveních vymezují svůj základní účel s ohledem na priority činnosti soutěžních úřadů.

Jako příklad lze uvést program shovívavosti přijatý tuzemským soutěžním Úřadem, který výslovně stanoví, že k boji proti kartelovým dohodám je zapotřebí včasný, účinný a komplexní přístup, který kromě použití přísných sankcí proti účastníkům prokázaných kartelových dohod umožní na základě celospolečenského zájmu i aplikaci mírnějšího režimu ukládání pokut pro ty soutěžitele, kteří se rozhodnou za splnění určitých podmínek při odhalování kartelové dohody s Úřadem spolupracovat.

Ze strany kritiků programu shovívavosti je mnohdy poukazováno na to, že tyto programy mohou paradoxně vést k vyššímu počtu kartelových dohod, neboť příslib aplikace mírnějšího režimu snižuje předpokládané náklady nezákonného chování. V této souvislosti je však nutné připomenout, že výhody programu shovívavosti jsou dostupné pouze tomu soutěžiteli, který oznámí soutěžnímu úřadu kartelovou dohodu jako první. Pro ostatní účastníky kartelové dohody se riziko odhalení - a tím i uložení citelných sankcí - výrazně zvyšuje.

Program shovívavosti přijatý Úřadem

Cílem přijatého programu shovívavosti je přimět soutěžitele, aby informovali Úřad o zakázaných kartelových dohodách a předložili Úřadu důkazy, které umožní jejich prokázání. Proto jsou v programu předvídána dvě pásma shovívavosti:

Neuložení pokuty

Úřad v této části programu stanoví, že pokuta nemusí být uložena soutěžiteli, který jako první poskytne informaci o existenci kartelové dohody za předpokladu, že jde o dohodu, o níž neměl Úřad dosud povědomí nebo nemohl získat dostačující množství spolehlivých důkazů. Příslušný soutěžitel navíc musí splňovat následující kumulativní podmínky, aby Úřad mohl přistoupit k odpuštění sankce. Soutěžitel:

- musí předložit všechny důkazy, jež má k dispozici a ty navíc musejí Úřadu umožnit spolehlivé prokázání existence kartelové dohody,
- musí ukončit svoje jednání podle dohody nejpozději v okamžiku poskytnutí důkazů Úřadu,
- nečinil nátlak na ostatní soutěžitele, aby se ke kartelové dohodě připojili,
- musí nadále vstřícně spolupracovat s Úřadem v průběhu správního řízení.

Snížení pokuty

Soutěžitel, který nespĺňuje podmínky pro odpuštění sankce může stále profitovat ze snížení pokuty, poskytne-li důkazy představující rozhodující část důkazů potřebných pro prokázání kartelové dohody a současně ukončí své jednání podle dohody, a to opět nejpozději v okamžiku poskytnutí relevantních důkazů:

Program shovívavosti pak předpokládá tři pásma pro snížení pokuty o:

- 30 až 50 procent pro prvního soutěžitele, který poskytne takové důkazy,
- 20 až 30 procent pro druhého soutěžitele, který poskytne takové důkazy,
- až 20 procent pro další soutěžitele, kteří poskytnou takové důkazy; možnost shodného snížení potenciálně hrozící pokuty je předpovídána i pro soutěžitele, který potvrdí skutečnosti zjištěné Úřadem po seznámení s výsledky správního řízení.

Program shovívavosti dále uvádí, že konkrétní snížení pokuty bude Úřadem stanoveno v závislosti na míře, v jaké poskytnuté důkazy umožňují prokázání kartelové dohody. V této souvislosti budou mít největší význam autentické písemnosti a přímé důkazy.

Lze tedy předpokládat, že mírnější pokuty budou ukládány zejména tehdy, když soutěžitelé předloží Úřadu např. zápisy z jednání, na nichž došlo ke sjednání kartelové dohody, interní zápisy o projednávání kartelové dohody, korespondenci mezi účastníky dohody apod. Naopak, nižší význam bude zřejmě přisuzován svědeckým výpovědím nebo čestným prohlášením, která nebudou doložena písemnými důkazy.

Problémové body Programu shovívavosti

Stěžejním předpokladem efektivní aplikace programu shovívavosti je jeho určitost a transparentnost. Právě v tomto ohledu se však domnívám, že program shovívavosti vyhlášený Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže tato kritéria dosud zcela nenapĺňuje.¹⁰⁾

Program shovívavosti Úřadu předpokládá buď úplné upuštění od pokuty nebo její podstatné snížení určované procentními body. Problémem však je, že rozhodování Úřadu o výši pokuty je založeno čistě na správním uvážení a neopírá se o žádný veřejně dostupný sazebník pokut.¹¹⁾ Soutěžitelé tak nemají jakoukoliv možnost porovnat, o kolik je pokuta uložená v rámci programu shovívavosti nižší, než by byla pokuta uložená Úřadem bez aplikace mírnějšího režimu.¹²⁾

Dále je nutné zmínit, že program shovívavosti neobsahuje žádné procesní záruky, že Úřad skutečně pokutu neuuloží. Podle části 1.2 programu Úřad skutečnost upuštění od uložení pokuty deklaruje až v rozhodnutí ve věci, kde svůj závěr rovněž odůvodní. Program shovívavosti tak neupravuje, na rozdíl od obdobného nástroje aplikovaného Evropskou komisí, institut tzv. podmíněčného písemného upuštění od uložení sankce, které je vydáváno již při předložení důkazů.¹³⁾

Současně je nutné připomenout, že posouzení, zda předložené důkazy umožňují spolehlivé prokázání kartelové dohody a splnění všech ostatních podmínek je zcela záležitostí správního

uvážení Úřadu. Soutěžitel zvažující možnost informování Úřadu o zakázané dohodě by však měl s jistou dávkou pravděpodobnosti předpokládat reakci Úřadu na předložené informace. Program shovívavosti rovněž blíže nedefinuje, podle jakých kritérií bude hodnocena vstřícnost spolupráce s Úřadem nebo jak má soutěžitel prokázat, že nečinil nátlak na ostatní soutěžitele, aby se připojili k zakázané dohodě.¹⁴⁾

Program shovívavosti také neupravuje možnost neformálních kontaktů s pověřenými pracovníky Úřadu, v jejichž rámci by bylo možné prodiskutovat možnosti plynoucí z aplikace programu shovívavosti. Také tento institut by mohl vést ke zvýšení motivace a právní jistoty u soutěžitelů uvažujících o informování Úřadu. Možnost neformálních jednání je předvídána v programu shovívavosti aplikovaném Evropskou komisí, kde je soutěžitelům umožněno, aby si bez nutnosti vyjádření své obchodní firmy předem ověřili, jsou-li jejich informace dostatečné pro upuštění od uložení sankce.¹⁵⁾

Dalším důvodem, který podle mne může snižovat zájem soutěžitelů informovat Úřad o zakázaných kartelových dohodách, je absence záruk na zajištění důvěrnosti jejich identity, tj. ochrana před zveřejněním obchodní firmy soutěžitele Úřadem. V této souvislosti by Úřad mohl např. jednoznačně deklarovat, že obchodní firma soutěžitelů, kteří poskytnou Úřadu informace vedoucí k odhalení kartelové dohody, nebude uvedena v textu pravomocného rozhodnutí publikované podle § 20 odst. 1 písm. b) zákona.

Jednou z příčin, proč doposud nedošlo k aplikaci programu shovívavosti může být i skutečnost, že program nemůže zaručit imunitu před soukromoprávními prostředky ochrany proti porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže. Jsou-li totiž v souvislosti s ochranou hospodářské soutěže porušena práva jednotlivců, mají tyto dotčené osoby (tj. soutěžitelé i spotřebitelé) k dispozici řadu nároků majetkové i nemajetkové povahy, které mohou uplatňovat v rámci občanského soudního řízení. V této souvislosti je nezbytné zejména zmínit nárok na náhradu škody utrpěnou v souvislosti se zakázaným kartelovým ujednáním.

Účinné odhalování kartelových dohod je důležitým aspektem napomáhajícím k pochopení významu soutěžního práva pro soutěžitele i konečné spotřebitele. Zákonem stanovené pravomoci soutěžních úřadů umožňující ukládat sankce až do výše deseti procent obratu porušitelů zákona jsou však v řadě případů nedostatečné k tomu, aby odradily od uzavírání tajných dohod vylučujících soutěž.

To je hlavním důvodem, proč řada zemí v nedávné době přikročila k vypracování a přijetí tzv. programů shovívavosti, které motivují účastníky takových dohod k jejich vyzrazení soutěžním úřadům za příslib odpuštění potenciálně hrozící sankce nebo alespoň jejího podstatného snížení.¹⁶⁾

Přínosy programů shovívavosti pro prosazování soutěžního práva jsou nesporné, neboť umožňují soutěžním úřadům získat informace o kartelových ujednáních, která by za jiných okolností mohla zůstat neodhalena. Pobídky účastníkům kartelových dohod k vyzrazení dohody, identifikování jejich dalších účastníků a poskytnutí důkazů o protisoutěžním jednání mohou soutěžním úřadům zajistit informace, které jsou mnohdy rozhodující pro prokázání kartelové dohody.

Programy shovívavosti k naplnění svého účelu vyžadují, aby jejich aplikace soutěžními úřady byla objektivní, transparentní a z hlediska žadatelů předvídatelná, provázená procesními zárukami. V tomto ohledu jsem však toho názoru, že program shovívavosti přijatý Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže výše uvedené podmínky dosud nenaplnuje a bylo by proto žádoucí uvažovat o jeho dopracování.

Poznámky:

¹⁾ Viz www.compet.cz. Odborná veřejnost byla o přijetí programu shovívavosti oficiálně informována předsedou Úřadu 3. července 2001.

²⁾ Tyto informace čerpám zejména ze semináře na téma "*Kartelové dohody - šetření a sankce*" pořádaného Úřadem ve spolupráci s italským soutěžním úřadem a Evropskou komisí v prosinci 2000 v Brně.

³⁾ Tak předseda Úřadu J. Bednář v informačním listu ÚOHS z října 2002.

⁴⁾ V rámci systému blokových výjimek se dohoda, která je sepsána v souladu s pravidly uvedenými v příslušné vyhlášce Úřadu považuje za automaticky vyjmutou ze zákazu § 3 odst. 1 zákona, a není ji

proto nutné oznamovat za účelem udělení individuální výjimky. Úřad povolil obecnou výjimku pro vybrané druhy vertikálních dohod, dohod o specializaci, výzkumu a vývoji, poskytování technologií, distribuci a servisu motorových vozidel a dohod v oblasti pojišťovnictví a dopravy.

⁵⁾ Pro kvalifikaci zakázané dohody podle zákona je nezbytné, aby dohoda soutěž narušovala citelně. Zákon spojuje "citelné" narušení hospodářské soutěže s tržním podílem účastníků dané dohody s tím, že v případě horizontálních dohod se zákon nebude aplikovat v případě tržního podílu nižšího jak pět procent na daném trhu a v případě dohod vertikálních tržního podílu nižšího jak 10 procent. Toto pravidlo se však neuplatní v případech nejzávažnějších narušení soutěže, jako jsou zejména dohody o cenách nebo rozdělení trhů.

⁶⁾ Obecně je patrná tendence Úřadu ke zvyšování ukládaných pokut v případech dohod narušujících soutěž. Dne 4. září 2002 vydal Úřad prvoinstanční rozhodnutí, kterým zakázal aplikaci sladěných cen na trhu distribuce pohonných hmot a současně uložil pokutu v řádu několika set miliónů korun. Jde o nejvyšší pokutu v historii Úřadu. Účastníci dohody podali proti rozhodnutí rozklad, o kterém předseda Úřadu v době přípravy tohoto článku dosud nerozhodl.

⁷⁾ Následující komentáře čerpám z materiálu OECD "*Leniency Programs to Fight Hard Core Cartels*", který byl zveřejněn v OECD Journal of Competition Law and Policy, srpen, 2001.

⁸⁾ Srov. např. rozhodnutí Evropské komise ve věci National Panasonic (OJ 1982 L354/28).

⁹⁾ Tak např. Monti, M.: Why should we be concerned with cartels and collusive behaviour?, Stockholm, 11. až 12. září 2000.

¹⁰⁾ Podle dostupných informací nebyl dosud program shovívavosti Úřadem v praxi aplikován (viz např. prohlášení předsedy ÚOHS v rozhovoru pro Mladou frontu DNES z 14. září 2002 týkajícího se sladování cen prodejců pohonných hmot). Naproti tomu Evropská komise aplikovala svůj "*leniency program*" v letech 1996 až 2002 v 16 z celkového počtu 18 rozhodnutí ve věci kartelových dohod.

¹¹⁾ V této souvislosti je vhodné uvést, že Evropská komise používá pro kalkulaci pokut výkladovou pomůcku, která stanoví, že základní výše pokuty vypočtená v závislosti na závažnosti a délce trvání protisoutěžního jednání může být zvýšena s ohledem na přitěžující okolnosti (např. opakované porušení pravidel hospodářské soutěže, role iniciátora při porušení soutěžních pravidel) nebo snížena s přihlédnutím k polehčujícím okolnostem (např. pouze nedbalostní porušení soutěžních pravidel nebo pouze pasivní role v nezákonném jednání). Tato výkladová pomůcka byla zveřejněna jako Guidelines on the method of setting fines imposed pursuant to Article 15 (2) of Regulation No 17 and Article 65 (6) of the ECSC Treaty (OJ C 9 ze dne 14. ledna 1998).

¹²⁾ Tak Bejček, J.: Přínosy a rizika moderace veřejnoprávní sankce v rámci tzv. Programu shovívavosti (leniency programme), Právník č. 3/2003, s. 205.

¹³⁾ Commission notice on immunity from fines and reduction of fines in cartel cases (OJ C 45 ze dne 19. února 2002), bod 15.

¹⁴⁾ Viz pozn. č. 10.

¹⁵⁾ Commission notice on immunity from fines and reduction of fines in cartel cases, bod 13 písm. b).

¹⁶⁾ Kromě ČR program shovívavosti přijaly rovněž USA, Kanada, Anglie, SRN, Jižní Korea a EU.

právník, Praha

Autor/ři: Tomáš Fiala